



economic policy research institute
ekonomi politikaları araştırma enstitüsü

Mali İzleme Raporu

Mart 2006 Bütçe Sonuçları

Öndeğerlendirme

Yönetişim Etütleri Programı

© 2005 TEPAV|EPRI

Bu rapordaki tüm bilgiler kaynak gösterilmesi kaydıyla kullanılabilir.

I. 2006 Mart Ayı Sonuçları

I.A Merkezi Yönetim 2006 Mart Ayı Bütçe Sonuçlarına Kısa Bakış

Bütçe, Mart ayında
560 milyon YTL
düzeyinde açık
vermiştir. Kümülatif
olarak bütçe açığı
1,05 milyar YTL
düzeyindedir.

Maliye Bakanlığı tarafından açıklanan bütçe uygulama sonuçlarına göre, Mart ayında Merkezi Yönetim Bütçesi 560 Milyon YTL düzeyinde açık vermiştir.

Yine bu açıklamaya göre, Ocak-Mart sonunda ise kümülatif olarak bütçe gelirlerinin 38,32 milyar YTL, bütçe harcamalarının ise 39,37 milyar YTL'ye ulaştığı ve bütçe açığının ise 1,05 milyar YTL düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu tabloda dikkati çeken husus faizdışı dengenin Mart ayında Ocak ve Şubat ayına oranla oldukça düşük gerçekleşmesidir.

Tablo 1. Merkezi Yönetim 2006 Ocak-Mart Gerçekleşmeleri

Bin YTL	Oca	Şub	Mart	Toplam	2006 Bütçe Tahmini	Gerçek. %
Harcamalar	11.603.919	15.310.976	12.460.017	39.374.912	174.321.617	22,6
1-Faiz Hariç Harcama	9.342.443	8.548.355	10.202.126	28.092.924	128.061.592	21,9
Personel Giderleri	3.485.102	2.706.128	2.748.564	8.939.794	36.020.854	24,8
Sosyal Gv.Kur. Devlet Primi	470.848	372.700	370.734	1.214.282	4.974.632	24,4
Mal ve Hizmet Alımları	478.662	909.331	1.250.622	2.638.615	17.720.624	14,9
Cari Transferler	4.086.175	4.063.957	4.989.113	13.139.245	49.107.865	26,8
Sermaye Giderleri	294.206	352.221	352.139	998.566	12.451.901	8,0
Sermaye Transferleri	0	1.000	318.911	319.911	1.834.421	17,4
Borç Verme	527.450	143.018	172.043	842.511	4.256.200	19,8
Yedek Ödenekler	0	0	0	0	1.695.095	0,0
2-Faiz Harcamaları	2.261.476	6.762.621	2.257.891	11.281.988	46.260.025	24,4
Gelirler	13.619.028	12.807.061	11.899.134	38.325.223	160.325.526	23,9
1-Genel Bütçe Gelirleri	13.476.992	12.669.977	11.641.375	37.788.344	156.213.516	24,2
Vergi Gelirleri	10.133.905	11.179.272	9.937.892	31.251.069	132.199.000	23,6
Vergi Dışı Gelirler	3.289.239	1.405.467	1.540.264	6.234.970	21.371.516	29,2
Sermaye Gelirleri	20.654	43.807	30.963	95.424	2.269.000	4,2
Alınan Bağış ve Yardımlar	33.194	41.431	132.256	206.881	374.000	55,3
2-Özel Bütçe Gelirleri	89.469	136.127	249.515	475.111	2.962.935	16,0
3-Düzen. ve Denet. Kurul.Gel.	52.567	957	8.244	61.768	1.149.075	5,4
Açıklanan Bütçe Dengesi	2.015.109	-2.503.915	-560.883	-1.049.689	-13.996.091	7,5
- Yerel Yönetim ve Fon Payı Ödemeleri	1.078.287	309.948	-366.660	1.021.575	14.164.558	7,2
Düzeltilmiş Bütçe Dengesi	936.822	-2.813.863	-194.223	-2.071.264		
Açıklanan Faiz Dışı Denge	4.276.585	4.258.706	1.697.008	10.232.299	32.263.934	31,7
Düzeltilmiş Faiz Dışı Denge (Yer. Yön. Ve Fon Payları Dışlanmış)	3.198.298	3.948.758	2.063.668	9.210.724		
Program Tanımlı Düzeltilmiş Faiz Dışı Denge (Kendi Tahminimiz)	2.476.429	3.905.505	1.263.041	7.644.975	29.016.934	26,3
Program Tanımlı Gelir	11.785.076	12.447.462	11.444.377	35.676.915	156.478.526	22,8
Faiz Geliri	362.561	356.797	442.824	1.162.182	1.837.000	63,3
Para Basımı	3.800	2.802	11.933	18.535	0	
Diğer Çeşitli Vergi Dışı (TELEKOM)	1.467.591	0	0	1.467.591	2.010.000	73,0
Program Tanımlı Düzeltilmiş Gider	9.308.647	8.541.957	10.181.336	28.031.940	127.461.592	22,0
Faiz Giderleri	2.261.476	6.762.621	2.257.891	11.281.988	46.260.025	24,4
Riski Hesabı	33.796	6.398	20.790	60.984	600.000	10,2

Ocak ve Şubat ayı değerlendirme raporunda da ayrıntılı olarak açıkladığımız gibi mahalli idarelere aktarılan tutarlar, ilgili ayın değil bir sonraki ayın giderlerinde tahakkuk ettirilip gider olarak gösterilmektedir. Bu durum bütçe dengesi ve faiz dışı fazla rakamlarının olduğundan farklı gözükmeye yol açmaktadır. Söz konusu düzeltmeleri yukarıdaki tabloda yapmış bulunmaktayız.

Bu düzeltmeler yapıldığında, Ocak-Mart döneminde kümülatif bütçe açığı açıklandığı şekilde 1,05 milyar YTL yerine 2,07 milyar YTL olarak hesaplanmıştır. Yine faiz dışı fazla ve program tanımlı faiz dışı fazla hesaplamalarında yapılan düzeltmeler ile bu büyüklükler sırasıyla 9,21 milyar YTL ve 7,64 milyar YTL olarak çıkmıştır.

Mahalli idarelere aktarılan tutarlar ile ilgili düzeltmeler yapıldığında, Ocak-Mart kümülatif bütçe açığının 2,07 milyar YTL olacağı hesaplanmıştır.

Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün yeni bütçe sınıflaması ve kapsamına göre geçen yılın ilk üç ayına ait verileri açıklaması olumlu bir gelişmedir.

B. Bütçe Giderleri

Muhasebat Genel Müdürlüğü yeni bütçe sınıflaması ve kapsamına göre geçen yılın ilk üç ayına ait verileri açıklamış bulunmaktadır. Böylece giderlerin geçen yıl ile aynı bazda karşılaştırılmasına olanak sağlanmıştır. Bunun olumlu bir gelişme olarak kaydedilmesi gerektiğini Şubat raporumuzdaki analizimizde de belirtmiştik.

Tablo 2. 2005-2006 Ocak-Mart Karşılaştırmalı Bütçe Harcamaları

	2005 Ocak- Mart	2006 Ocak- Mart	Artış Oranı
Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları Toplamı	33.471.373	39.395.701	17,7
Faiz Dışı Harcamalar	21.528.085	28.113.713	30,6
I. Personel ve Sosyal Güvenlik Kurumları Devlet Primi Harcamaları	9.485.648	10.154.076	7,0
II. Mal ve Hizmet Alım Harcamaları	1.397.728	2.638.615	88,8
Sağlık Harcamaları	462.271	1.458.469	215,5
Savunma ve Güvenlik (Sağlık Hariç)	322.803	465.795	44,3
Diğer Mal ve Hizmet Harcamaları	612.654	714.351	16,6
III. Cari Transferler	9.589.874	13.139.244	37,0
KİT Görev Zaranı	74.439	227.283	205,3
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Transferler	5.767.204	8.113.121	40,7
Emekli Sandığı	2.461.204	3.524.121	43,2
SSK	1.711.000	2.719.000	58,9
BAĞ-KUR	1.595.000	1.870.000	17,2
Tarımsal Destekleme Ödemeleri	1.280.762	1.410.000	10,1
Emeklilere Vergi İadeleri	0	0	0,0
Yurtdışına Yapılan Transferler	46.476	49.580	6,7
Gelirlerden Ayrılan Paylar	1.939.115	2.466.512	27,2
Diğer Cari Transferler	481.878	872.748	81,1
IV. Sermaye Harcamaları	451.590	998.566	121,1
V. Sermaye Transferleri	24.286	319.911	1217,3
VI. Borç Verme	578.956	863.301	49,1
VII. Yedek Ödenekler	3	0	-100,0
Faiz Harcamaları	11.943.288	11.281.988	-5,5

2006 yılı kendi içinde karşılaştırıldığında; Mart ayında faiz harcamalarında bir önceki aya göre 4,5 milyar YTL'lik bir düşüş gözlemlenmektedir. Önceki yıl borçlanmalarının faiz ödemeleri ağırlıklı olarak Şubat ayı içerisinde gerçekleştirildiğinden bu düşüş normal sayılmalıdır. Faiz dışı harcamalar ise Şubat ayına göre 1,65 milyar YTL artmıştır. Bu artışa sebep olan en önemli kalemler SGK'na transfer kalemlerinden Emekli Sandığı'na yapılan transferler ve Sermaye Transferleri içindeki mahalli idarelere yapılan transferlerdir. Genel olarak bakıldığında 2006 yılının toplam ödeneklerinin % 22 sinin ilk üç ayda kullanıldığı görülmektedir. Bu oran geçen yıl % 20 olmuştur.

Faiz dışı harcamalar açısından bakıldığında 2005 yılı Ocak-Mart döneminde toplam ödeneklerin % 19,2'si kullanılmışken 2006 Ocak-Mart döneminde bu oran % 21,9 e yükselmiştir Dolayısı ile Şubat ayında da belirttiğimiz gibi bu yıl ödeneklerin kullanılma hızı geçen seneye oranla artma eğilimi göstermektedir. Mal ve hizmet alım giderlerinde geçen senenin aynı dönemine göre hızlı artış ve dolayısı ile fazla ödenek kullanımı dikkat çekicidir. Özellikle yeşil kartta ödeneklerin neredeyse yarıdan fazlası ilk üç ayda kullanılmıştır.

Mart ayında yatırım ödeneklerinin de önceki aylara göre açıldığı ve gerçekleşme oranlarının geçen seneki oranlarının (% 4,5 e karşı % 8) oldukça üzerine çıktığı görülmektedir. Nitekim bütün bunların sonucunda faiz giderlerinde ödenek kullanım oranı geçen senenin aynı dönemine göre daha düşük kalmakla beraber faiz dışı harcamalardaki artış sonucunda toplam harcamalarda ödenek kullanım oranı geçen senenin aynı dönemine göre daha yüksek çıkmıştır.

Bütçe harcamalarını analiz ederken bütçe raporlama sisteminin bir eksikliğini daha dikkate getirmek istiyoruz. Maliye Bakanlığı bütçe uygulama sonuçlarını sadece istatistiksel olarak yayınlamakta ancak bu rakamlar ile ilgili gelişme ve politika uygulamalarına ilişkin açıklama metni vermemektedir. Maliye Bakanlığının en azından üçer aylık dönemler itibariyle önemli bütçe kalemlerindeki değişmelerin gerekçelerini kamuoyuna izah edeceği açıklayıcı metinlerin de raporlama sistemine eklemesi gerekmektedir.

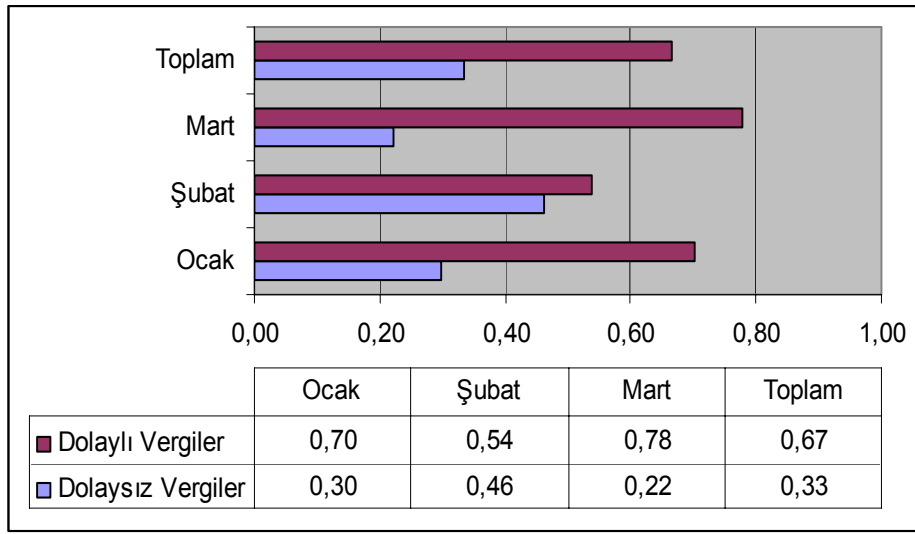
Bu yıl ödeneklerin kullanılma hızı geçen seneye oranla artma eğilimi göstermektedir.

Maliye Bakanlığı'nın en azından üçer aylık dönemler itibariyle önemli bütçe kalemlerindeki değişmelerin gerekçelerini kamuoyuna izah edeceği açıklayıcı metinlerin de raporlama sistemine eklemesi gerekmektedir.

C. Bütçe Gelirleri

Mart sonu bütçe gelirleri toplamı yıl sonu hedefinin % 24' ü oranında gerçekleşmişken aynı oran vergi dışı diğer gelirler için % 27,2 olmuştur.

Grafik 1. Vergi Gelirlerinin Dolaylı Dolaysız Dağılımı



Mart sonu itibariyle dolaylı vergilerin toplam vergi tahsilatı içindeki oranı % 67 ye çıkmıştır. 2005 yılının aynı dönemine göre dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı yaklaşık 2 puan artmıştır. Dolayısı ile dolaylı vergilerin son dönemde göstermiş olduğu artış 2006 yılının ilk üç ayında da devam etmiştir. Dolaylı vergilerdeki görece artışı belirleyen esas olarak Özel Tüketim Vergisi ve İthalde Alınan KDV tahsilatının bir önceki yılın aynı dönemine göre ortalama % 25 oranında artması olmuştur.

Alt kalemler itibarıyla vergi gelirlerindeki gelişmeye baktığımızda:

Dahilde alınan KDV tahsilatı 2006 yılı Şubat ayında bir önceki yılın aynı ayına göre önemli bir artış göstermişken, Mart ayında

Mart sonu itibariyle dolaylı vergilerin toplam vergi tahsilatı içindeki oranı % 67 ye çıkmıştır. Geçen yılın aynı dönemine göre dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı yaklaşık 2 puan artmıştır.

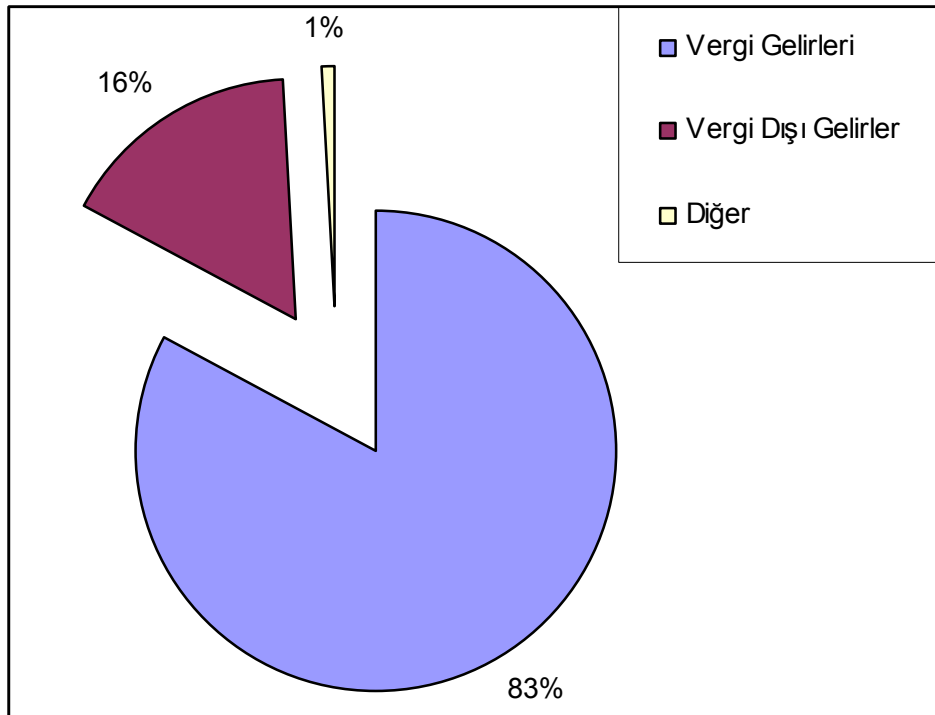
benzer tahsilat eğiliminin devam etmemesi nedeni ile KDV tahsilatındaki toplam artış daha makul bir düzeye (% 18,75) inmiştir.

ÖTV tahsilatı ise, üç nolu listede yer alan Tütün ve Mamülleri Üzerinden Alınan Vergi tahsilatının önemli oranda artması nedeni ile bir önceki yılın aynı dönemine göre % 23,25 gibi yüksek bir oranda artmıştır.

Mart sonunda toplam gelirlerin içinde vergi tahsilatının payı % 83, vergi dışı gelirlerin payı ise % 16 oranında olmuştur. Geri kalan % 1 ise diğer gelirlerden kaynaklanmıştır. Toplam gelir tahsilatı içinde yer alan vergi dışı gelirlerin payı ilk üç ay sonunda ilk iki aya göre yüzde 1,5 düşmüştür.

Mart sonunda toplam gelirlerin içinde vergi tahsilatının payı % 83, vergi dışı gelirlerin payı ise %16 oranında olmuştur.

Grafik 2. Toplam Merkezi Yönetim Bütçe Gelirlerinin % Dağılımı



II. Bütçe Finansmanı : Hazine Nakit Dengesi

Tablo 2: Nakit Dengesi (Mart 2006)

(milyon YTL)	Ocak*	Şubat*	Mart*	Toplam
GELİRLER	12.943	10.616	13.212	36.770
GİDERLER	13.248	16.612	12.692	42.553
FAİZ DIŞI GİDERLER	11.121	9.820	10.445	31.386
FAİZ ÖDEMELERİ	2.127	6.793	2.247	11.167
FAİZ DIŞI DENGİ	1.822	796	2.767	5.384
NAKİT DENGESİ	-305	-5.997	520	-5.782
FİNANSMAN	305	5.997	-520	5.782
BORÇLANMA (NET)	584	1.000	56	1.640
DIŞ BORÇLANMA (NET)	1.454	-2.242	1.016	228
Kullanım	1.909	32	1.575	3.516
Ödeme	456	2.274	559	3.288
İÇ BORÇLANMA (NET)	-870	3.242	-960	1.412
Kullanım	10.057	12.409	7.405	29.871
Ödeme	10.927	9.167	8.365	28.459
ÖZELLEŞTİRME GELİRİ	4.654	0	0	4.654
TMSF'DEN AKTARIMLAR	0	0	34	34
DEVİRLİ - GARANTILI BORÇ GERİ DÖNÜŞLERİ	0	0	0	0
BORÇ VERME (-) **	0	0	0	0
BANKA KULLANIMI (NET) ***	-4.932	4.997	-609	-545

* Geçici

** Toprak Mahsulleri Ofisi'ne (TMO) ikrazen kullandırılan dış krediyi göstermektedir.

*** Pozitif rakam kasa/banka hesaplarında meydana gelen azalışları, negatif rakam artışları göstermektedir.

Yaklaşık olarak aradan dört ay geçmesine rağmen Hazinenin finanse ettiği merkezi yönetim nakit dengesinin ve buna göre emanet ve avans rakamlarının yayınlanmamasının nedenini anlamak güçtür.

Merkezi Yönetim Bütçe nakit açığı ile bunun nasıl finanse edildiğini gösteren Bütçe finansman tabloları 2005 yılının sonundan bu yana Hazine tarafından yayınlanmamaktadır. Bütçe kapsamında konsolide bütçe tanımından merkezi yönetim bütçe tanımına geçilmesi nedeni ile verilerin derlenip toparlanması için belli bir zamana ihtiyaç hissedilmesi doğaldır. Ancak yaklaşık olarak aradan dört ay geçmesine rağmen Hazinenin finanse ettiği merkezi yönetim nakit dengesinin ve buna göre emanet ve avans rakamlarının yayınlanmamasının nedenini anlamak güçtür. Zira sisteme yeni katılan birimlerin finansmanı da sonuçta Hazine kasalarından yapılmaktadır.

Bu nedenle merkezi yönetim bütçe nakit dengesi yerine ona gösterge sayılabilecek Hazine nakit dengesi rakamlarına bakmak durumundayız.

Hazine nakit dengesi Mart ayında fazla vermiştir. Aynı ayda merkezi yönetim bütçe dengesi de cüzi miktarda açık vermiştir. Kümülatif olarak ise Hazine nakit dengesinin önceki aylarda olduğu gibi açıklanan bütçe açığının çok üzerinde açıkla kapandığı görünmektedir.

Bu açığın ihtiyaç duyurduğu finansman ise eldeki nakit rezervlerin kullanılması ile karşılanmış ve ilk kez iç borçlanmada net ödeyici olunmuştur. Mart ayındaki hazine nakit dengesinin fazlalılığı da bu duruma katkı sağlamıştır.

*Kümülatif olarak
Hazine nakit
dengesinin önceki
aylarda olduğu gibi
açıklanan bütçe
açığının çok üzerinde
açıkla kapandığı
görünmektedir*

*Açığın finansmanında
rezervlerin
kullanılması sonucu
ilk kez iç
borçlanmada net
ödeyici olunmuştur.*